

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZALLÁS:

Belső farkas utca 78. sz. alatt gr. BÄNFELHÁZ emeletében.

Megjelen e lap hetenkint háromszor u. m. kedden, esztörtökön és szombaton délelben.
 Ára évenként 3 ft. o. 6. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. 6. Minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előzetes s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.
 A „nyitár”-i cikkek sora után 20 kr. előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középütea, STEIN J. könyvkereskedése.

A szászok 1848-ki emlékiratáról. II.

(D) Alább közöljük a szász nemzet nevében az 1848-ki magyar felelős ministeriumhoz beadott emlékiratot. Az egész emlékiratra nézve már előbb megjegyeztük, hogy az törekszik azon törvények alapjára fektetni kívánatait, melyeknek fentartására és védelmére az összes szász nemzet, az őt örökre kötelező uniois esküt letette; és így ezen emlékirat taglalása, úgy hisszük, érdekes tanulmányul szolgál azon bekövetkező időkre, midőn Erdély kérdé einek az ősi jogok alapján leendő megoldása körül napi rendre. Ez emlékirat álláspontja az, melyen a szász nemzetnek a törvényhozás terén kívül tovább menni nem szabad, a nélkül, hogy a saját esküjével védelmezni fogadott és alkotmányt föl ne forgassa. Minthogy azonban ez emlékiratban jobbadán általános eszmék mondatnak ki, melyek a magyarizatoknál ruganyosokká válhatnak, szükségesnek látjuk annak taglalásába bocsátkozni.

Azt mondja legelőbb ez emlékirat, hogy az 1791-ki 13-dik törvényezikk a szász nemzet diplomatikai állását határozottan biztosítja. Itt mindjárt azon kérdés merül fel: mit ért az emlékirat ezen diplomatikai állás alatt? Felelet: Azt érti, a mit — saját hivatkozása szerint — az 1791-ki 13-dik törvényezikk biztosít.

Hogy már most mi is értsük, föl kell ütünk törvénykönyvünket, s megvizsgálni, mi van a 13-dik törvényezikkben. E cikk ezt mondja:

„Ő Felső kegyelmes helybenhagyásával a szász nemzet is, és közgyűlése (universitása), nem különben a székek, vidékek, szabad királyi-ugy kiváltságolt mezővárosok községei, tanácsai, mind az őket törvényileg illető tisztek választására, mind a politikai igazgatásra, gazdaságra, és perekre nézve, a leopoldi diplomával meg egyező törvényes állásban megmaradnak.”

E törvényezikk azon kérdést hagyja hátra, mi a szászoknak a leopoldi diplomával megegyező törvényes állása? Első az, hogy „a szász nemzet külön törvényei sértetlenül megtartanak.”

Ugy hisszük, hogy Erdélynek Magyarországgal kimondott uniojából nem következik az, hogy a szász statutumok eltöröltsenek. Ez senkinek sem forgott eszébe. Eppen azért neveztetett ki a kolozsvári 1-8 törvényezikk 2. §-s szerint egy bizottmány, hogy Erdély érdekének a Magyarországhoz illesztésén közreműködjen, s a teljes egygyá alakulás részletei iránt a magyar ministeriumot felvilágosítsa, és anyagot nyújtson a ministeriumnak a közös országgyűlés elé terjesztendő törvényjavaslata. Miután mindenik helyhatóság szereti saját statutorius jogait; miután láttuk, hogy a magyar törvényhozás tisztelte a jászkunság és szépei városok és jogait: miért kellett volna a szász nemzetnek aggódni azon, hogy hozzá talán méltánytalanabb lenne ezen törvényhozás? Ugy hisszük tehát, hogy létező külön törvényei megtartását a szász nemzettől senki sem vitatja el, ha csak az alkotmány jogával vissza nem éltek.

Második joguk a nemzeti accordát megerősítő diplomában foglaltatik. Ennek első pontjáról, a katonatartozásra nézve, lemondottak a szászok; a 2-dik pont túlélte magát; a 3-dik pont az ingyen szállásról sem járja többé. Egyedül az 5-dik pontnak van ma értelme. Ebben az van, hogy a hűtlenségi pör országgyűlés előtt folyjon. Pártoljuk. Az van, hogy a mely ítélet valakit életétől, becsületétől, javaitól foszt meg, kihirdetés előtt a császár helybehagyása alá terjesztessék. Ezt is pártoljuk, mert ott a kegyelmezés joga, s részünkről gyűlölnünk minden halálbüntetést. Az van továbbá, hogy a major potentiaért a szász egyének rendes bírájok, a községek pedig a királyitábla előtt pereltessenek. Valamint a depositumokért a szász egyén rendes bírája előtt pereltessék, innen az universitáshoz, és innen ha 100 forintnál nagyobb a követelés, a királyitáblához levén a felebbezés; közönségek ellen pedig az universitásnál kell az ily pört kezdeni, s a királyitáblához felebbezni. Ezek ellen sincs semmi kifogásunk.

Harmadik jog a diploma 5-dik pontjában, mely szerint hivatalokra magyar, székely és szász

honfiak fognak kinevezetni. Ugy hisszük, hogy a jogegyenlőség kimondása után ezen joghoz a szász nemzet éppen úgy nem tartja magát, mint mi nem. A 6-dik pont sem jöhet szóla, miután a vagyon confiscatioját a század szelleme már eltörölte.

Negyedik joguk a diploma 8-dik pontja szerint tisztjeik szabad választása Hanc veniam petimusque damusque vicissim.

Ötödik joguk a diploma 9-dik pontja, mely szerint a guberniumban a szebeni királybíró vagy is a szász gróf a tanács tagja, és hogy a többi tanácsos a bevett vallások szerint választandó. Erre nézve csak annyit jegyezzük meg, hogy miután a görög vallás is bevett vallás lett, ha az unio után a gubernium megmaradna is, e törvényt többé alkalmazni nem lehet; s az illetékségekre vagy egyedül az érdemet és méltányosságot, vagy más valamit kellene feltalálni. Erre azonban, a mint később látjuk, a szász emlékirat felfogása szerint nincs szükség, lemondván ez emlékirat a gubernium eszméjéről; a mi részben örömet kezel fogunk annak megállapítóival.

Ezek azon jogok, a melyekre az emlékirat az 1791-ki 13-dik törvényezikk idézésével vonatkozik, s mi azt hisszük, hogy ezek közül a magyar nemzet egyet sem von kétségbe, s csak annyi különbség van a dologban a jogegyenlőség után, hogy a mi a szászokra szól, szól egyszersmind a fundus regius minden lakójára. Midőn az 1848-diki utolsó erdélyi országgyűlés bizottmányt nevezett ki, mely a két testvérhaza összeillesztésének módjaitól munkálkodni dolgozzon ki, a ministerium által e részben előterjesztendő törvényjavaslatoz összeállítása végett: ezen intézkedés csak is azon czélból történhetett, hogy itt az egyes területek és megyék oly alapjogai, melyek a nép geniusával összeforrtak, az ország épületébe beillesztessenek; és ennek lehetősége miatt annál kevésbbé lehetett aggódni, mert Erdély a magyar király alatt két annyi ideig volt Magyarországgal közvetlenül egy ország, mindamellett külön helyhatósági intézményei éppen az együttlét ezen korszakában alakultak. Miért ne lehetne tehát most is ez ország és területeinek helyhatósági jogait tartani, a mennyiben azok a jogegyenlőség és közkormányzati s közös törvényhozási jogok nem praedicálnak.

Az alább közlendő emlékiratban a fundus regius helyhatósági jogai XI. pontban vannak előszámlálva, melyek közül a VII., VIII., IX., X és XI-dik pontokat kihagytuk, minthogy ezek a szász papi dézmáról szólnak, melyek már államkárptól alá jöttek, és így többé semmi vita tárgyai nem lehetnek.

Ezen pontok ellen jogi szempontból nem lehet semmi kifogásunk, és általában sohasem vettünk észre a magyar eldöntő közvéleményben oly irányt és törekvéseket, melyek miatt a szász földnek e pontok alatt előszámlált helyhatósági jogait, az egyesülési tény kérdésében féltetni kellett volna.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a helyhatósági jog mindig csak az országos törvények hatáskörén belül gyakorolható, s ha mi kétségbe nem hozzuk az emlékirat II. pontjának c) szakaszát, mikép a szász föld universitásának saját belviszonyaira nézve statutumokat hozni joga van, s ezt, mint általában mindnyájunk által birt és municipalis jogot, úgy a szász, mint a székelyföldtől in concreto, valamint azoknak székeitől, és a vármegyéktől in specie — elvitatni a törvényalapján nem lehet; de másrészt sohasem feledjük el, hogy a helyhatósági statutumok csak úgy érvényesek, ha az országos törvényekkel semmi legkisebb ellentétben nem állanak. Így például, ha a VI-dik pont értelmében a szász föld, a kebli czéhek és iparrendszer szabályozására nézve intézkedni akar, fenttarthatná-e például a czéheket, midőn az ország törvénye a czéhrendszert eltörölné? Felelet: nem. A mit a törvényhozás elvül kimondott, azzal ellenkező helyhatósági intézmények nem történhetnek. Ha történhetnének, miért venne részt az ily helyhatóság az országos képviselőben? Azért-e, hogy másoknak törvényt hozzon? Böles tanácsukra bizonynyal azon mások nem szorúlnának.

De hisz az emlékirat igen helyesen fogta fel a helyhatósági jog hatáskörét, kimondván az a) pont alatt, mikép az „általános, minden honpolgárt aránylagosan kötelező törvények a szász nemzetnek is törvényei.” Ennél többet az ország sem unioval, sem unio nélkül tőlük nem követelhet. Ez elv az országzás kívánatát kielégíti a nélkül, hogy az egyes helyhatósági területek és törvényeken alapult és az alkotmányos élet egyik kedves oldalát képező belső szabad fejlődése, a közönsékes gáncoskodásai miatt örökös akadályoknak legyen kitéve.

Ezen alapelvtől azonban az emlékirat csakhamar eltér, a midőn a 3-dik pont alatt az állítja fel, hogy ha a szász nemzetnek országgyűléseni képviseltetése a népszám szerint rendezetnék is, egyik szász hatóság se küldjön egy követnél kevesebbet. Itt oly elvkérdés forog fen, a melyet taglalás alá kell vennünk, s a miről — tér hiányában — közelebbi cikkünkben szölandunk.

E m l é k i r a t.

Az erdélyi nemes szász nemzetnek Magyarországgal egyesülésének feltételei felől. (Magyarország nemzeti gyűléseinek előterjesztendő.)

Az utolsó erdélyi országgyűlésen a szász követek agasztó körülmények közt, inkább önézeteik s érzelmeikben, mintsem utasításaikban bizván, Erdélynek Magyarországgal egyesülését pártolták, még minelőtte ezen egyesülés minősége s alapja a szász nemzetnek bővebben fölfejtett volna. A szász nemzet azonban, valamint az 1842- s 1847-ki erdélyi országgyűlési végzések, és az 1848-ki kir. előadások, úgy szintén önálló nemzetek szabadságának természetes alapelvei nyomán, e részben bizonyos előkészítőmunkákat biztosan várhatott, sőt követelhetett annyival inkább, mivel sem a magyarországi törvényeket valaha hivatalos uton kezéhez nem kapta, sem egyáltalában Magyarországgal viszonyaival s reformtervésszel közelebbről megismerkedni köteles nem volt. Ehez járul azon az 1791-ki 11-ik erdélyi törvényezikkben tisztán kimondott biztosítás, miszerint a fenálló kormány s álladalom formája, valamint a három nemzet közt több századok előtt kötött unioja e haza alapörvényeül tekintendő és az 1791-ki 13. erdélyi törvényezikk a szász nemzet diplomatikai állását határozottan biztosítja; alapörvények és ünnepelesen megállapított jogok megváltoztatása avagy éppen eltörlése pedig nem egyszerre s egy lépéssel, nem egyetlen egy országos ülésben, színt minden vita nélkül történhet.

A szász nemzet jogérvélsége az érintett, tulságos lépés által mélyen megsértetett, s inkább a történeteket roszalván, mintsem az unioba bizván, csupán csak azáltal nyugtatható meg és az egyezkedésnek mezején a tárgyalások folytatására reá biratthatott, hogy

1. Magyarországgal kapcsolatos részei a nemzetiség ügyében engedményeket már is élveznek, a külön nemzetiségek létezéséve elve tehát Erdélynek Magyarországgal egyesülése mellett is fenállhat.

2. Hogy a szász törvényhatóságok követeinek az erdélyi országgyűlésen, nevezetesen a nemzeti gyűlésekben a magyarok és székelyek részéről, a szász nemzetiség önállósága biztosított.

3. Egész bizodalommal várhatni, hogy a kormány is a szász nemzetet oltalmazandja s a jövő közös országgyűlésen iránta illő tekintettel leendő, annyival is inkább, mivel ő Felsőge minden nemzetiségek és municipiumok sérthetenségét, mint általános kormányelvet folyó év sz. György hava 25-én kelt alkotmány oklevelében tisztán kimondani, valamint a szász nemzet követeinek június 11-kén Innsbrukban fejedelmi szavával kegyesen kijelenteni méltóztatott, hogy hiv szász polgárait, valamint eddig egyeztetésen is saját jogaiban s szabadságaiban fentartandja; hogy továbbá

4. Közgyűlési felszólalások és országági tények bizonyítják, miszerint Magyarországnak Némethonra támaszkodva, egyedül a Némethonai szövetségben lehet jövője; Magyarország tehát a német elem és institutok további fennmaradását ellenzeni nem fogja, végre hogy

5. a szász nemzet és szabadelvű alkotmánya fentartása Magyarországgal szellemi s anyagi haladását teljességgel és semmi tekintetben nem gátolja.

Ha a szász nemzet e biztos reményei nem valósulnak, akkor mint önálló nemzet, mely csak nemzetisége biztosításával felelt meg a magyar királyok meghívásának s ezen független nemzeti létét, a törvényt bizonyítása szerint, számos királyi oklevelekkel támogatva, hét századon keresztül magyar királyok által Erdély elszakadása előtt, úgy szintén a nemzeti fejedelmek és közelebről az ausztriai ház kormánya alatt híven és sértetlenül fentartotta; ugyan is csak ezen föltétel alatt járult a Leopoldi költségekben megújult alapszerződéshez, mely ezen érzelmeiben hét századtól fogva fölnevekedett, s az idő minden viszonyosságai daczál nemzetisége önállóságát fentartani tudta, e mélyen imádott, elvitázhatlan javát bizonyítatlan eredményű reformoknak fel nem áldozhatja. Fennmaradását vagy minden ereje megfeszítésével kieszakóznia kell, avagy ha szerencsés eredmény reménye megbiusulna, azon párthoz állani kényszerítve le-

nd, mely a nemzetiségek megtartása elvének hódol. Egyelőre egy a valóságos uniónak ellenes helyzetbe szorítva, ha az egyesülés után erőszakos uton történne, soha a magyar korona szerencsés tagja, soha a közös munkának biztos segédje nem lehetne. Ha pedig, valamint a szász nemzet egész bizalmával reményleni meg nem szűnend, fenállása Magyarországgal kapcsolatában is nem veszélyeztetné, önként következőleg fennmaradása és jövő haladása merőben feltételező tényezői törvényes és változhatlan biztosítását követelnie kell, még pedig következő okoknál fogva, mivel

1. az egyesülés szerződése egészen szabad actusnak, nem pedig hódításból származó viszonyos egyezménynek tekintendő, mert a meghódítást bebizonyított állandalom elleni merénnyek vagy háborúk megelőzése kell;

2. mivel Magyarországnak erősítésére közönséges rokonszenvre van szüksége, s már is a nemzetiségek elnyomása sajnos következményeire észre véve a kapcsolati részekben, az eddigi egygyőltvási rendszer megváltoztatására nagyvívta látta magát, tehát a szász nemzetre nézve is semmi ellenkező elvet fel nem állíthat.

3. Mivel a szász nemzet, éppen a közös jóllét tekintetéből, saját rendezett alkotmányát s közoktatási és közalapítványi intézeteit semmiféle törvényhozási próbátételeknek vagy provisoriumnak semmiképpen ki nem állíthatja; valamint hasonlólag, valamennyi Magyarországi többi néposztályai az érettség és tevékenység ugyanazon polczára emelkednek, csendes tespedésre avagy éppen hátrálásra magát el nem kárhoztathatja.

A szász nemzet fenállását s korszerű haladását merőben feltételező jogai közé sorolja.

I. A szász nemzet territoriuma s annak mostani állapotjában fenálló politikai összefüggése, mely 9 székből és 2 vidékből áll, ugy szintén annak igazság kiszolgáltatása vagy beligazgatása tekintetében hozzátartozó részeknek változhatlan fentartása.

II. A szász nemzet egyeteme valamint eddig, ugy ezután is, mint a nemzet egységének alapja fennmaradand, s maga kebeléből szabadon választott ispánja alatt álland. Az egyetem hatásköre e következők:

a) Az igazság kiszolgáltatása tekintetében, mint főleg viteltől ítélőszék.

b) A nemzeti közigazgatás szabad adminisztratioja.

c) Belviszonyaira nézve statumok hozatala.

III. A községek szabad beligazgatása, nem különben a kerületi s községi tisztek szabad választási joga biztosítatik.

IV. Minden hivatalos közlekedésekben és irományokban a nemzet kebelében, valamint külföld is a német nyelv legyen az ügytárgyalási nyelv. Az ország törvényei pedig a szász kerületeknek német nyelvben authentic kiadásának.

V. Minden vallásnak templomai s iskolái független, szabad állása s vagyonuk szabad kormányzása, az ágostai hitvallásnak synodusai és vallásbeli törvényhatósága, papoknak szabad választása, a közoktatás felett való szabad intézkedés és felügyelés, tanulási s tanítási szabadság, egyházban s iskolákban az anyanyelv használata és egy valláshoz tartozó híveknek saját felsőbb mint alsóbb egyházi és iskolai hatóságok alá rendeltetésük, a legfelsőbb felügyelési jog az ágostai hitvallásnak egyházai és iskolai felett közvetlenül a királynak maradván.

VI. A szász municipalis törvény (statuta) fentartása, megmaradván egyszersmind a nemzet autonómiaja, a nemzeti élet külön külön viszonyaira nézve szükséges javításokat általános, valamint névszerűtlen a célok és ipari rendszer szabályozására, s a nemzeti őrsereg elintézése s alkalmazására nézve megtehető.

Azon viszonyok, melyekben a szász nemzet biztosított saját municipalis alkotmánya, nemzetisége és autonómiaja mellett külföld Magyarországra, annak általános adminisztratioja s többi nemzeteihez álland, következők:

a) az ország közös törvényhozását illetőleg: Általános,

minden honpolgárt aránylagosan kötelező törvények a szász nemzetnek is törvényei; saját belviszonyait rendező törvények hozatalát a szász nemzet municipalis jogai közé tartozónak kijelentvén;

b) az országgyűlési képviselőket tekintetbe vévén: A szász nemzet általában az ország köz törvényének hódolnd, de követeli, hogy

1. ipánjának a mánások tábláján helye, szavazata legyen;

2. a szász kerületek semminemű más választási kerületekkel össze ne olvasztassanak;

3. ha a szász nemzetnek országgyűlési képviselői a népszám alapján rendezetnek, egyik szász hatóság sem egy követnél kevesebbet ne küldjön az országgyűlésre;

4. a kerületek mostan fenálló felosztása szerint a főhely a többi a kerülethez tartozó községektől el ne választassék.

c) Az ország-adóba, közteherviselésbeni és közjavadalmok élvezésébeni részesítését illetőleg: Minden közönséges az egyenlőség alapelvéből kifolyó adózásokat s közterheket a szász nemzet magát illo arányban viselendi, az adónak felszedését s beszedését, valamint a közterhek saját tiszteit által leendő felosztását magának fentartván. Azon arányban különben az adók s terhekből származó jadvadalmakban, ugyint az ország-jövedelmekben aránylagos részesítést igényelni kell.

A házi s helységi idők s terhek rendezését, felszedését és kiadását a szász nemzet maga kezeli; az ugynevezett 13 kr fundusból reá esett s 1762 óta visszatartott részét, mely a szász kerületek illeti, az e felett készitendő számítások szerint az országos pénztárból visszafizettetni követeli.

d) A katonai szolgálatot illetőleg: Az egyenlőség elviből kiindulva a szász nemzet is a közös katonai szolgálatban aránylagos részt venni kész.

e) A politikai adminisztratio és igazság kiszolgáltatás fő organumaira nézve: Az állandalom legfőbb organuma az alkotmányos király feletti ministeriumával, melynek azonban a szász ügyeket illetőleg egy különös, elegendő számú álló szám osztályosodul hozzá adandó, mihez járul, hogy a szász egyetem és király között valami közép hatóság fel ne állíttassék.

Ha ezen feltételek, melyeknek valóulása a szász nemzet további fenállását egyedül biztosítja, el nem fogadtatnának, a szász nemzet Erdélynek Magyarországgal szorosabb egyesülését maga részéről el nem fogadhatja.

N-Szebenben, július 3-án 1848-ban.

Az erdélyi nemes szász nemzetnek egyeteme.

Salmen Ferencz m. p.,

a. n. szász nemzetnek grófja.

Sigerus Károly m. p.,

helyett. egyetemi jegyző.

Erdélyi gazdasági egyesület.

(Folytatás.)

A másik a selyemtermelés ügye. A mint tudjuk a közelebb lefolyt években Olaszországban és Dél-Franciaországban a selyemhernyót a nép kiszámíthatlan kárára egy járvány betegség rendkívül lecsapott, s a mely betegség folytánosan is tart, ennek következtében a kénytelenység a meglátogatott termelőket egészséges hernyófaj tojás keresésére messze tartományokba menni kénytelenítette. Megkeresék Erdélyt is az olaszok és egy e tárgyban ismerettel bíró nagy buzgalmat kifejtteni képes hazánkba Thierry Vilmos az idén az ország különböző vidékein selyemhernyót tenyésztett szép sikerrel. A nyers gubó fontját fizették 1-3 forintot. A haszon, a szokatlan nyereség felébresztette sokakat vágást ezen hasznos és kevés munkát igénylő gazdasági iparcikk felkarolására és folytatására; nagy baj a nagyobb sikerre nézve, hogy Erdély kevés eperfával szolgál-

hat. Sokszor megtörtént, hogy valamelyik gazdasági iparcikk behozatalára vagy egy pangásban szenvedőnek felelevenítésére egy esetlegesség nagy befolyással volt. Ez alkalommal is, ha a kedvező körülményeket felhasználják, megkérthetik, hogy a mázok balesete daczára nagyobb ár és keresettség által e nevezetes iparcikk újabb lendületet nyer és sikerül az, a mi eddig nem sikerülhetett több okok miatt. Olasz barátaink magok állítják, hogy hazánk talaja, éghajlata selyemtermelésre a legalkalmasabb; sőt egyik hazánk azzal dicsekedte meg, hogy mi földünkön aranyon járunk, és kár hogy miveletlen hagyják; ezen állítással a selyemtermelés csekélyesért miveletére célzott.

Erre az egykori földmives véghegyománya jutott eszembe, a ki halála előtt három fiának azt a felfedezést tette, hogy kincsét szőlőjébe ásta el. A három fiatal az egész szőlőskertet felástá, rigolirozta, kincset ugyan nem találtak, de a jól megmivelt szőlő fáradságukat gazdagon jutalmazta meg.

Az olasz selymész szavait így kell értelmezni, és én hiszem is, hogy ha e haza minden rendű fiai vállaltva bozza fognak az eperfa ültetéshez, a selyemtermeléshez, ez uton is tetemes kincsre tesznek szert. Thierry Vilmos ur e tárgyban az igazgató-választmányunk egy tudósítást nyújtott át, melyhez egy tervet mellékel a felől, mikép lehet és kell e közhasznú mellék gazdasági iparágat elterjeszteni, meghonosítani. A választmány az értekezést nem sokára tárgyalni fogja.

A mi már t. közgyűlés az igazgató-választmány felévi működését legközelebből illeti, negyedik éve, hogy a választmány az egyet székhelyén kiállított nem rendezett, nem rendezhetett. Ugyan azért e sokat ígérő év tavaszán, midőn a gyümölcsfák virággal voltak elborítva, a vetések még dúsan virítottak, a kecskéktől reménytel őszehasonlítás és így észlelhesse a különbséget, mit különböző vidékeken a talaj minősége, éghajl, eltérő miveletési módok ugyanazon fajban okozhattak; a gyümölcsre nézve, melynek kiterjedése az újabb időkben dicsekedés lendületet nyert, az elnevezésekben egységet állíthasson meg, hogy kölcsönösen okulva a gazdasági ipar iránti érdeklődést élénkítse, s egy vagy más czikk tudományos miveletére új erőket nyerhessen stb. E czélt elérhetőknek vélte, ha vidéki tárlatokat rendez, melyek a kolozsvári terménytárlatot megelőzik. A vidéki tárlatok rendezése, utbagazítása végett buzgalom és ügyesség felől ismert több bonfittársainkat szólította fel. A vidéki tárlatok megtartására kijelölt helyek voltak: Zilah, Dézs, Torda, Eöyöd, Marosvásárhely és S.-Sz.-György; a tervet minden vidék elfogadta, kivéve Háromszéket, mely az időjárás mostohasága miatt a tárlatot jobb időre volt kénytelen halasztani. A vidékeken a rendező bizottságok megalakultak, és ennek következtében jöllehet vérmes reményeinket a rendkívüli szárazság nagyon lehangolta, a választmány a tárlatok határ napját mégis kijelölte. Zilahon a tárlatot megnyitották oct. 10-kén; Déesen oct. 16-kán; Marosvásárhelyt oct. 17-kén; Eöyöden oct. 23-kán; Tordán oct. 26-kán; Kolozsvárt nov. 2-kán. A választmány kolozsvári jutalmul ezüst, és bronz érmeket osztogat, melyeket Kadniczki, bécsi szépművésznek tanára készítet el; a borra nézve egy 30 forintból álló pénzbeli jutalomdíj is van, és ez a Riséri-féle alapítvány kamatja, a mely kirekesztőleg ezen gazdasági iparág jutalmazására fordítható. A vidéki rendező bizottságok akadályokkal küzdve tárlataik rendezésében dicsekedni méltó erélyt és szorgalmat fejtettek ki. Hogy a vidéki tárlatok, valamint a központi tárlat iránt gazdátársaink minő részvételt tanúsítottak, e felől a még nyitva álló tárlat bizonyoságot tesz, a közgyűlés tisztelt tagjai ebből átláthatják, mik a hiányok, s mik az óhajtottak jövedőre nézve. (Folytatjuk.)

TÁRCSA.

ÉSZAKI FÉNY.

(Folytatás.)

Itt az együltlét, rokon elemek találkozására, kiket a társadalmi osztályok képzelt vagy létező jégfalai egymástól el nem különítenek. A rang- és sorskülönbség az egymást társasággá kiegészítő egyéniségek szükségessége miatt önként elenyészik, s nincs helye éppen azért itt azon örökös üsákosdásnak és feltudásnak, mely a városi életet a követelések versenyzése s a feltudások keresett és talált okai miatt oly gyakran kedvetlenítik, kivált apróbb városokban, hol a cotteriák inkább kiválhatnak s élesebben tűnnek ki.

Nemsokára Eliz már barna Floránján repült zöld amazon ruhájában Halomvölgy felé, kísérve testvérbátyjától, ki egy ős székefajta szegsárga hajú paripán lovagolt nővére mellett; élénk beszélgetést folytatva együtt, melyből nem hiányzott Izidora kedves vidámságának s szépségének magasztalása.

Alig egy órányira haladva, látták a távolban feljűk vágatva buzavirág kék amazon ruhában fehér tollas kalappal a karesu dereku Izidorát, kit atyja kissé hátramaradva követett. Előre érkezett ő fiatalainkhoz s ügyesen fordítva meg hátulról, sietett Eliz mellé, kit gyorsan megölelt, megcsókolt,

Gábornak pedig nyíjas barátsággal nyújtá kézszorításra picinyke puha jobbát.

Élénk beszélgetés közt haladtak így Rinald élére, ki szintén atyafias szeretettel üdvözölve rokonait, csatlakozott hozzájuk s alig egy óra telve már Halomvölgy díszes termeiben látnak az egész társaságot.

Rinald nemsokára magára hagyta a fiatalokat, a kik azután annál fesztelelenebbül időzhettek, mert sem madame Rossi Cordula, sem Spott nem valának hon.

A zongora mellé kerekedtek. Izidora könnyű ujjával végig futá a hangszert, de hirtelen felugrott.

— Nem tudok játszani — szól megölelve Elizt — lellem csak veletek foglalkozik, ne hozzuk még be egy puszta zene hangszertársaságát első találkozásunk páratlan örömei közé. Menjünk, ha úgy tetszik a kertbe, a szabadba. Repülni szeretnék veletek örömben ott a szabadban, hol a vidám madárkak cselvege rebdesnek.

— Menjünk, menjünk a szabadba, szólott Eliz.

Nines szándékunk fiatalaink vidám s szeretetteljes időtöltésének részleteit leírni. Képzelhetik olvasóink, hogy az Izidora s Gábor közt létező vonzalom csak forróbbá tehetett azon barátságos és vérségi kapcsolatot, mely Eliz s Izidora közt létezett. A fiatal hölgyeknek rendszerint legkedvesebb barátai azok, kiknek testvérei által érdekelve vannak; s mennyivel őszintébb lehetett Izidora szeretete Eliz iránt, midőn ez utóbbi szende s mély érzelmű hölgy a nemes szív minden tükéivel, s e mellett a belátó és gondolkozó ész kitűnő tulajdonával kérkedhetik,

mely tulajdonokat bájos külsője többszörösen kiemelt.

Délután öt óra tájt indultak vissza fiatalok Zováthfalva felé.

Mielőtt őket utjokban tovább kísérelők, vessünk egy futó tekintetet azon komor bérezomra, mely Halomvölgy előtt keleten elvonul s százados tölgyeivel, s közsírtis ormaival vadregényes kifejezést kölcsönöz a vidéknek.

Zováthbérze két hegygerinceből és egy mely völgyből áll, mely utóbbiból tiszta bérezi patak esőrg alá, s siet a Küküllőbe. A második hegygerince tetején, melynek láncolata Zováthfalva felé a gyergyói havasokig kinyúló orrok egyik folytatását képezi, állanak a Zováth nemzetség ősi várának romjai, egy kiemelkedetebb sziklás hegyecsucson.

Ez egész reneteg özeivel, pisztrangjaival, vadaival együtt Zováth Rinald kizárólagos tulajdona volt, s azon bérezi vidéken is egyike vala a legkitűnőbb erdőbirtokoknak.

E vadonban mig Spott Villiam Zováth Rinaldhoz nem került, semmi rendezés sem történt. Az egész vidék gazdagon levén erdőkkel megáldva, az erdőgazdaság itt nem sok jövőt ígért. Azonban Spott, ki zongoratanítóként lépett vala fel néhány év előtt Rinald házánál, apránként mind nagyobb befolyást gyakorolván ennek gazdaságtára, nagyszerű tervet létesített ezen erdőbirtok hasznosítására nézve.

Éveken át dolgozott ő a vadon renetegében, ismeretlen s állítlag Magyarországból hozott mérésűkkel, kiknek a renetegi erdőszi lakban volt tanyájuk, a kik jöttek,

mentek, működtek és pihentek a nélkül, hogy Rinald valami határozottabb tudomással birt volna mind arról, a mik ősi birtokában történtek.

Hallá Spottól, hogy a nagy havas ötven éves faosztályokra fel van táblázva. Az addig fel nem használtott s nem értékesíthetett fának új piacot nyitott Spott a vármegyei fátlan vidékeken, felhasználván az elszállításra a Küküllő folyamát. A reneteg legelőit marhatenyésztés által hasznosítottá. Egyszóval Zováth Rinaldot, ki szerette a fehér kezét, s nem sokat tördött fiatal korában birtoka rendezésével, a fáradhatlan Spott a legelső gazdák hírébe emelte s Rinaldunk látogatói, vendégei s ismerői részéről örömmel fogadta az életrevalóságért osztott bököket; habár maga legjobban tudta, hogy előmenetelének dicsekedésében legkisebb része sem volt. Azon gazdaságat miben állása, melynek dicsekedése neki tulajdonított, annyira ismeretlen volt előtte, hogy habár Spott gyakran adott felvilágosításokat, soha sem tudta megfajteni, hogyan történhetik az, hogy ezen birtok, mely egykor nekikéig hajtott 1—2 ezer forintot, most évenként 10—15 ezer forintnyi jövedelmet képes kiadni.

Ő gazdaságát osztályosság feltétele mellett adta Spott kezelésre alá. Spott mindig nagyban számolt neki, s roppant és felfoghatlan, mondhatni megjesztő eredményt mutatott ki. Rinald soha sem firkászta a számolat részleteit, nem is voltak azok soha kimutatva, és így a hírhedt gazda legkevésbé tudá, honnan ömlik annyira házához a pénz? (Folytatjuk.)

A görög trónjelöltek száma növekedik. A "France" sa: Bizonyosnak mondják, hogy a monarchicus párt főbbi Athenében avval az eszmével foglalkoznak, hogy Görögország koronáját Ferdinánd Miksa ausztriai cs. kir. főherceg ö fenségének ajánlják fel. A három védhatalom, és a görög királyságot alkották: Francia, Angol- és oroszország. Ezek kölcsönösen kötelezték magukat, hogy senkit sem jelölnek ki, és saját családjokbeli személyt legkevésbé. Ausztria nincs e helyzetben. S a mi több: az ausztriai tengeren fontos érdekei vannak és conservatív politikát követ, a mi valószínűleg indokul szolgált az említett kombinációra.

A bécsi „Sch. Corr.“ azonban, a mely tudósításait olykor hivatalos forrásokból szokta meríteni, határozottan állítja, hogy a fenebb érintett ajánlat Ausztria által teljesítéssel el nem fogadtaték. Ausztria előtt az 1832- és 33-i határozmányok mindaddig teljes jogerejűek, valamaddig a bajor uralkodó ház a görög trón iránti jogairól le nem mond. Otto király pedig nemcsak le nem mondott, sőt világosan fenntartotta jogait. A görög trón törvényes betöltését elintézi, a három védhatalom dolga a bajor uralkodóházzal. Ausztriának csak akkor lenne közvetlen érdeke, sőt joga és kötelessége e viszonyokba egyenesen beavatkozni, ha a görög mozgalom Törökország épességét fenyegetné.

OLASZORSZÁG. Turin, nov. 10. A „Discussione“ írja, hogy a rablók garázdálkodásainak újból lábrakapása a nápolyi tartományokban, a király utazását valamivel késlelteti; a mely ennél fogva december előtt nehezen fog befejekezni.

Hir szerint Cattabeni garibaldista ezredes néhány száz önkéntessel hajóra ült, hogy Görögországba evezzenek; még pedig az olasz kormány által bérelt hajóra.

Palermóból jelentik, hogy ott a fegyverszállítás Görögország számára a kormányhivatalok szemelátára háborítlanul foly. Kávéházakban, vendéglőkben s más nyilvános helyeken nyomatott értesítésekben hivatnak fel mindennemű fegyverek, jelesen puskák, pisztolyok és kardok tulajdonosai, hogy azok eladására iránti szándékukat, előszóval vagy írásban tudassák Ansaldo K. F. kereskedővel.

Milanóban egész erélylyel foly a toborzás Görögország részére. Maurocordatos görög hadügyminiszternek egy segéde időzik ott e hó elejétől fogva, a ki szoros összeköttetésben áll az olasz kormány közegeivel s vezeti a toborzást. Azonban, mindamellett, hogy 200 frank foglalat adnak, még eddig igen kevesen csapnak fel, miután Mazzini egy kiáltványában figyelmezteti az ifjúságot, ne engedje magát a görög propaganda s Victor Emanuelnek vele szövetséget kötő kormánya által elcsábíttatni, a mely ilyen úton akar tőlük szabaddulni. Akkorra tartásuk magukat, midőn a haza fogja hívni s a t.

Nápoly, nov. 9. A s. Severo melletti összehúzó alkalmával Capitanatában egy századost, egy hadnagyot és 40 közből 200 rabló megröbánt; a katonákat nagyobb részt leölték, néhányat s köztük a századost elfogták. A rablók közül is sok maradt a csatatéren.

OROSZ- és LENGYELORSZÁG. Sz. Pétervár, nov. 11. A „Journ. de St. Petersburg“ írja, hogy az idegen hatalmaknak semmi joguk nincs Amerikában beavatkozni. Más beavatkozás nem is képzelhető, mint olyan, a mely a harc kezdete óta Oroszország által tett tanácsadásokhoz hasonlít.

Varsóból írják a „N. N.-nek, hogy Konstantin hg. újra életbelépteti azt a „mellék iroda“ című irodát, mely egész Wielopolszkyig minden helytartónak meg volt, s a mely minden politikai, törvénykezési és katonai ügyekben a legfelső ítélőszéket képezte, magában foglalván többek közt az úgynevezett „fekete kabinet“et is, megfosztván ily módon a felsőbb hatóságokat minden önállóságuktól s egyszerű eszűköztől alacsonyítván őket le. A nbg. által most életbeléptetett „mellék iroda“ egészen erre a mintára van szabva; főnökéül Schwefoff neveztetett ki.

Leuchtenberg kijelentéséről a görög trónra, következők irnak Pétervárról: Már néhány nap óta olvassuk az európai sajtóban azon véleményt, hogy Leuchtenberg herceg a görög trónra jelöltettki. Itteni irányadó körökben követezőleg gondolkodnak. A ki az 1822—1832. történetekre visszaemlékszik, tudni fogja, hogy Leuchtenberg herceg atyja Görögország esetleges uralkodójának neveztetett, mivel egye-

düli volt, ki a görög egyházhoz tartozott: nem csoda tehát, ha ma is egy Leuchtenberg hgről álmodoznak. Sándor császár azonban nem engedje öcsését a görög trónra tlni min- addig, míg az ottani mozgalomnak forradalmi színezete van. Ha Otto király megbalt, vagy maga és örökösei nevében lemondott, s Leuchtenberg hg. ez esetben választott volna meg, akkor igen, de csak is ekkor, gondolkozott volna fölülte Sándor császár, vajjon megengedje-e a hercegnek, hogy a meghívást elfogadja. Higgyék el önk, hogy Leuchtenberg hg. sohasem fogad el oly trónt, melyet forradalmi suffrage universel szerzett meg számára. Ha tehát a görögök minden áron saját vallásukon levő királyt obajtanak, végre is maguk közül lesznek kénytelenek választani.

SZERBIA. Belgrád, nov. 5. A „Sch. Corr.“-nek írják: A szerb nemzetörök mától fogva ismét hadgyakorlatokat tart, mintha csak ismét valamire lehetne számot tartani. Belgrádban kénytelenek még a kereskedők is bezárni boltjukat, kiállni a hadgyakorlati térre, a ki meg nem jelenik a kellő órában, 25 botot kap a csapat előtt. E hadgyakorlatokat a görög mozgalom okozza, melyeknek hatása már is érezhető Szerbiában. Már értsére adták a fejedelemnek, hogy most az ideje a fermán elhamarkodott elfogadását jóvá tennie. Anny bizonyos, hogy Szerbia nagyon kész a görögök azon törekvéseinek kezére dolgozni, hogy a török hatalom alatt levő szláv, görög tartományokat kézre keríthesse.

MOLDVA. OLÁHFEJEDELEMSÉG, Bukarest, oct. 31-kén. A ministertanács különösen ajánlotta a közmunkaügyi miniszternek a brassó-lukaresti országot kiépítést s egy szerszind az ezen vonalban a Prachova folyón építendő két hídra a szükséges pénzüsszeget utalványozta.

AMERIKA. Új-York, oct. 30. A potomaci hadsereg elenyomult Virginiába; a déliek hadseregének állása Virginiában, nincs tudva. Az egyesületi haderő, a mely partra szállott, hogy Charlestant és Savannat megtámadja, 9 mérföldnyire nyomult elé s három hadállásukból verte ki a délieket. Ez utóbbiak később erősbítést kaptak s az egyesületi csapatok jelentékeny veszteséggel húzódtak vissza. Az egyesületiek szárazai és tengeri hadjárata készülnek Texas ellen.

Legújabb. Az erdélyi királyi táblára nézve a „P. L.“ szerint a legfelsőbb intézkedés megtörtént. Ezen törvényszék ülésezése folytonos lesz, egy alelnöki állomás létesítetett 3,000 forint fizetéssel, az éltesebb táblabírók fizetése 2,000 az ifjabbaké 1,600 frtra emeltetett. Ugyan-e lapnak írják, hogy az erdélyi megyebizottsmányok feliratai megérkeztek Bécsbe. Hogy a kancellária ezek mellett minő feltejesztést tesz, azt csak egy azután tartandó ülésben határozzák el ha b. Reichenstein visszaérkezik oda Erdélyből, ki azon feladattal jött ide, a „P. L.“ hire szerint, hogy miután a cancellaria most is el van határozva az erdélyi képviselőket a reichsrathba bevinni, küldöttje által bátorítsa a szászokat, a kik a kérdés körül egy idő óta ingadozók kezdenek lenni, a báró második feladata, ugyan-e kérdésben a román vezetőkkel egyetérteni. A b. Reichenstein által teendő értesítés irányadó lesz a cancellaria politikájára nézve. A „Sieb. Bote“ írja hogy b. Reichenstein oda érkezésével, egyidejűleg a korm. szék ideigl. alelnöke Pap László ur is Szebenbe rándult, de mind ketten csak családi látogatást tettek volna ottan. A „Schle-

siai“ hivatalos újságnak pedig azt írják Bécsből: „Tény az hogy kevés idő előtt Rainer főherceg elnöklése alatt egy miniszteri tanács tartatott, melyben a főherceg az császár azon akaratát fejezte ki, hogy a magyarkérdés oly móddal oldassék meg, hogy egy az összes állam mint a magyar királyság érdekeinek megfelelően.“

Ujabbak. Berlin, nov. 11. A német kereskedelmi gyűlés választmányát mult szombaton fogadta Itzenplitz miniszter és Delbrück. A miniszter határozottan kimondá meggyőződését, hogy Poroszország mindenestre ragaszkodik a Franciaországgal kötött kereskedelmi szerződéshez; azonban mihelyt a szerződés életbelép, kész leend a forgalmi viszonyokat Ausztriával, oly előzékenyül, a mennyire lehet, rendezni. A miniszter hozzátevte, hogy a kereskedelmi szerződés 31. cikkke semmi nagy akadályt nem tartalmaz egy kielégítő és jótékony forgalmi szabadság helyreállítására nézve Ausztriával. Delbrück is hasonlóan nyilatkozott.

Sz. Pétervár, nov. 11. A „Journ. de St. Petersburg“ felel a „Morn. P.“ azon állítására, mintha Oroszország területnagyságára törekednék. Oroszország a legconservatívabb állam. Törökország irányában követett rendszere Europa megegyezésére s az egyetértésre és egyenlőségre van alapítva és sem győztesse, sem meggyőzőtlő nem akar tenni senkit. A felvilágosult közvélemény Oroszország mellett van. Ha a „M. P.“ által pártolt erőszakoskodási rendszer győz, a felelősség egész súlyát reáháritjuk.

Patras, nov. 4. Egész Görögországban nyugalom és rend uralkodik. Rufos Athenébe érkezett s királyi tiszteletadással fogadták. A görögök a királyságban, Konstantinápolyban és Alexandriában angol kir. herceget ohajtanak királyoknak. Naponként érkeznek külföldön lakó görögök küldöttségei. A joniai szigeteken levő görög konzulok az ideiglenes kormányt elismerték.

Korfu, nov. 8. Itt és Zanteban tüntetések voltak Anglia érdekében; míg másfelől angol katonák a néppel barátkoznak. Több joniai helyhatóság rokonszeny nyilatkozatokat intéz Görögország ideiglenes kormányához.

Gabonaár Kolozsvárt Nov. 13-án 1862.

(Bécsi mérője osztrák értéken.)

Tisztabúza 3 frt 60 kr. Elegybúza 2 frt 50 kr. Rozs 1 frt 80 kr. Árpa 1 frt 40 kr. Zab 1 frt — kr. Török-búza 1 frt 60 kr. Pityóka—frt 85 kr. Marhahús 11 kr.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

November 14-én: Nemzeti köles 82.45. 5%. Metalliques 71.20. Bank-részvény 791.—. Hitel-részvény 222.10. Váltó Londonra 121.40. Ezüst 120.75. Arany 5.79.

November 12-kén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyar országi 71.75. Erdélyi 68.50.

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DÁNIEL.

H I R D E T É S E K.

(2—3)

Gyors utazási hirdetmény.

(735)

A Brassó és Bukurest közt több évek óta fennálló

Körner-féle gyorskocsi

rendesen minden **vasárnap és szerdán** reggel **BRASSÓBÓL**, az ó-városban 2-ik szám alatt fekvő s a „szarvashoz“ címzett vendéglőből **BUKURESTBE**, és minden **hétfőn és csütörtökön BUKURESTBÓL** a „Concordia“ vendéglőből vissza **BRASSÓBA** indul.

A **felvételi iroda** Brassóban az ó-városban 2-ik szám alatt a „SZARVAS“ vendéglőben; Bukurestben pedig a „CONCORDIA“ vendéglővel szembe Külle Sándor ur házában vagyon, a hol is minden, a gyors-utazás körébe tartozó megbízások és szállítások az alólt felelőssége mellett a legjobban ellátamak.

Brassó, október hóban 1862-ben.

KÖRNER FERENCZ.

(453) | 15/11 |

WOLFF J.

(10—10)

MAGYAR KIRÁLY“ című gyógyszer-tárában Kolozsvárt legutányosbb gyári áron, és eredeti friss minőségben találhatnak:

Mindenféle **hasonszervi**, (Homoeopathisch) **szerek**, egyenként, és felszerelt **szerényekben** is. Különbféle **ruggyantából**, (Kautschuk) **sebészeti eszközök**. Ujabb **találmányu bel- és külföldi divat-gyógyszerek**.

Külföldi:

ÁLTALÁNOS ÉTEK-POR, dr. Gölis-től Bécsben.

Valódi SEIDLITZ POR. Valód friss **csukamáj olaj**.

(Dorsch Leberthran-Öhl.) Palackokban, és font száma.

Bilini szeletkék, emésztő szer. **Giliszta Chokoládé és pogácsák**. **STEIER FÜNEDV**, mellbetegeknek. Valódi **augsburgi élet-essentia**, dr. Kiesow-tól. **Ideg- és izom-essentia** G. J. Engelhofertől.

Növény fog-essentia Thausig bécsi fogorvostól.

Nyomatott az ev. ref. fűtanoda betűivel. (Bel-farkasutca 74 sz.)

(732)

Eladó vendéglő.

(3—3)

Torda-utczában 11 szám alatt a legújabb felszerelt s minden kellékekkel ellátott vendéglő szabad kézből eladó.

Értekezhetni ott helyben.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt kaphatók **1863-ik évre:**

Erdélyi képes naptár

Különös tekintettel a vásárok hibátlan kiadására.

Ára csak 25 kr. oszt. ért.

Emich Gusztáv **nagy képes Naptára**. Szerkeszték Szokoly
Viktor és Vadnay Károly ára 1 ft. 40 kr.
Magyar és Erdélyországi **családi képes Naptár**. — ft. 80 kr.
Kertészgazdászati **képes Naptár**, szerkesztik B. Nyári Gyula és
Girókuti P. Ferencz 1 ft. — kr.
Bucsánszky **nagy képes Naptára**. — ft. 42 kr.
Protestáns képes Naptár. Szerkesztette Dr. Ballagi Mór. 40 kr.
Magyar- és Erdélyországi legújabb **kis képes Naptár**. 18 kr.
Az Ország Tükré képes Naptár évkönyv. Szerkesztette
Balázs Sándor. 1 ft. 20 kr.
Garobonciás Diák Naptára. Számos alkalmi és alkalmatlan
képpel és képtelenséggel. — „ 80 kr.
Kiofelhauser Naptára. — „ 80 kr.
Bolond Miska Naptára. — „ 80 kr.
Kakas Márton Naptára. — „ 80 kr.